

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om fortsat ydelse af den i § 3 i lov nr. 493 af 20. december 1950 om Danmarks deltagelse i det skandinaviske luftfartssamarbejde omhandlede statsgaranti.

Valgt blev: *Horn, Alsing Andersen, Holger Eriksen, Heising, Kolbjørn, Johs. E. Larsen, M. Larsen, Peter Nielsen, Jensen-Brobj, N. Chr. Christensen, Damsgaard, Holmberg, Arnth Jensen, Gottschalck-Hansen, Bøgholm, Foss og A. C. Normann.*

Den næste sag var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til finansministeren af Viggo Starcke og Tholstrup.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 2995).

Formanden: Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke til forespørgslens fremme som givet. (Ophold). Det er givet.

Derpå fulgte:

Anden behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1170, 1239, 1295, 1499, 1579 og 1628; finansudvalgets betænkning findes i tillæg D. sp. 2407).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under eet.

Ordføreren (Thestrup): Af betænkningen fra folketingets finansudvalg over finanslovsforslaget for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956 fremgår det, at finansudvalget har stillet en række skriftlige spørgsmål til ministrene. Under de respektive paragraffer er anført svarene på disse spørgsmål. Det fremgår ligeledes af betænkningen, at der er afholdt en hel del samråd med ministrene, og også her gælder det, at de for-

skellige samrådsspørgsmål er opført under de respektive paragraffer.

Finansudvalget har i år som tidligere ikke stillet ændringsforslag til anden behandling, idet man anser det for mere hensigtsmæssigt at samle alle ændringsforslagene til tredje behandling.

Alfred Jensen: Jeg har med interesse set den betænkning, som er omdelt, men videre klog på, hvad der vil komme af ændringsforslag, bliver man jo ikke, hverken ved gennemgangen af det lille aktstykke eller ved at påhøre den tale, som den ærede ordfører for finansudvalget har holdt. Jeg vil dog alligevel gerne, selvom der er meget lidt at holde sig til, gøre nogle bemærkninger ved denne anden behandling, som jeg har gjort det ved tidligere lejligheder, bl. a. i fjor. Jeg vil gøre det, fordi der i forbindelse med dette finanslovsforslag er adskillige overvejelser angående udgifterne, ikke mindst de militære udgifter.

Under den økonomiske debat her i tinget for nogle dage siden gav den kommunistiske gruppe gennem det ærede medlem hr. Aksel Larsen udtryk for, at militæruddgifterne burde nedsættes med meget væsentlige beløb. Kommunisterne er absolut ikke ene om denne opfattelse, brede kredse i folket deler den. Da regeringen i fjor sommer i forbindelse med en række administrative nedskæringsforanstaltninger også gik ind for besparelser på de militære områder, var det udtryk for, at den kendte stemningen i folket og tog hensyn til den. Den senere beslutning om nedsættelse af tjenestetiden til 16 måneder og løfte om yderligere besparelser på de militære budgetter vidner om, at der i folket var utilfredshed med de småbeløb, besparelserne androg, og ønske om større reduktioner af de militære udgifter. Hvor små de gennemførte reduktioner end var, vakte de dog en vis tilfredshed, men der ønskedes meget større besparelser end selv dem, der blev lovet efter forhandlingerne her i september måned. Tjenestetiden kan sættes længere ned, end det er sket, den foretagne nedsættelse er ikke tilstrækkelig, vi må i hvert fald ned på 12 måneder, og der kan spares også på andre områder på de militære budgetter.

Ulykkeligvis, må man vel sige, vil de besparelser, der blev bevilget i fjor, ikke

[Alfred Jensen.]

blive opretholdt fremefter. Den højtærede finansminister gjorde i september opmærksom på, at de militære udgifter i indeværende finansår ville blive på 940 mill. kr., og at det var regeringens agt at begrænse de militære udgifter til dette beløb også i det kommende finansår. Da finanslovsforslaget fremkom, stod der imidlertid ikke 940 mill. kr., men 980 mill. kr., og i den økonomiske årsoversigt regner man med et større beløb, nemlig 1 035 mill. kr.

Det er jo en klækkelig stigning, der her er tale om, og så er spørgsmålet endda, om denne stigning vil holde overfor de udgiftskrav, der vil blive stillet i det kommende år. Det må man have sine tvivl om, ikke mindst når man ser på de bestræbelser, der er udfoldet f. eks. for at få Vesttyskland genoprustet. Det er klart, at en genoprustning af Vesttyskland vil virke ind på de internationale forhold. En godkendelse af Parisaftalerne vil selvsagt betyde øget spænding i de internationale forhold, og det vil kræve nye militærforanstaltninger og dermed ny stigning i udgifterne til militære formål. Erfaringerne viser jo, at vore regeringer er særdeles lydøre overfor de krav, der i så henseende fremsættes fra NATO-organisationen.

Beslutningen i december i NATO om indførelse af atomvåbnet vil vel også komme til at berøre vort land mere direkte fremefter. Kommunisterne har ingen tro på, at den beslutning, der her er truffet, og bestræbelserne for at forberede atomkrig vil betyde mindre militærudgifter, tværtimod.

Endnu foreligger der ikke for os her i tinget og for offentligheden planer om vort militærs udrustning med atomvåben, men den begejstring, general Kragh har lagt for dagen med hensyn til atomvåbnet, og hans uvilje mod at få det forbudt tyder jo på, at man tumler med sådanne tanker, og med den indflydelse, militaristerne har her i landet, skal man ikke blive forbavset, hvis der fremkommer forslag om at udruste også vort militærvæsen med atomvåben. Det er vanskeligt at sige, hvad en sådan udrustning vil betyde i udgifter, men der er ingen tvivl om, at det vil blive temmelig bekosteligt. Også andre militære foranstalt-

ninger vil blive nødvendige, og også det vil betyde øgede udgifter.

Alene omkostningerne ved indførelse af atomvåbnet er tilstrækkelige til, at vi må modsætte os det og misbillige beslutningen, der blev truffet herom ved NATO-mødet i december i fjor, men hertil kommer atomvåbnets frygtelighed. Det, menneskeheden har lært at kende i praksis angående moderne våbens frygtelighed og ødelæggende virkning, er mere end nok, og dog vides det, at atom- og brintbomben er langt værre. Virkningerne af atombombernes nedkastning over Hiroshima og Nagasaki og de senere forsøg er aldeles opskræmmende.

Så frygtelige er de kræfter, der her slippes løs, at videnskabsmænd mener, at selv den fredelige udnyttelse af atomenergien kan give anledning til betænkkelighed. Hvad det så vil betyde, når atomenergien anvendes til fremstilling af ødelæggelsesmidler, kan man vel dårligt nok have nogen anelse om. Selvom atomvåbnet kun, som det foregives fra amerikansk side, tænkes brugt som taktisk våben mod militære mål, vil anvendelsen i krig være aldeles ødelæggende, og der er ingen tvivl om, at en atomkrig vil blive en tilintetgørelseskrig. Derfor burde alle stå sammen om at kræve forbud mod indførelse af atomvåben og kræve tilintetgørelse af lagrene af bestående bomber.

Kommunisterne mener, at de militære udgifter må sættes ned, og at dette bør ske nu, da man diskuterer og forbereder nedskæring af de sociale ydelser. Det er karakteristisk, at der ikke i denne forbindelse er kommet noget frem om, at man påtænker at skære militærudgifterne ned, således som man diskuterede og besluttede det i efteråret. Det er nødvendigt, at man foretager en sådan nedskæring, hvis ikke landet og folket skal ruineres. Med den politik, regeringen og folketingets flertal fører, vil det, hvis man opretholder de bestående militærudgifter, betyde, at der kommer nye krav om nedskæring af folkets forbrug. Det vil altså sige nye byrder og afsavn for det arbejdende folk. Derfor mener vi, at man må gå til betydelige reduktioner af de beløb, der er opført på de militære budgetter på finanslovsforslaget.

Det er ikke muligt for os at stille forslag om besparelser på de forskellige områder.

[Alfred Jensen.]

Dertil har vi ikke tilstrækkelig indsigt i de mere interne forhold, og vi betragter det som håbløst at søge et sådant kendskab hos administrationen. Det vil sikkert støde på såvel regeringens som de militære myndigheders uvilje og sabotage, men vi mener, at de militære udgifter bør reduceres med store beløb. 500 mill. kr. er den størrelsesorden, der må være tale om. Da vi ikke mener, at det er tilstrækkeligt bare at nævne beløbet og tale for restriktioner, men at der også bør stilles forslag, så har jeg kun den udvej at stille forslag om motiveret dagsorden for herigennem at udtrykke vore ønsker, og jeg skal derfor slutte med at stille følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget udtaler, at udgifterne til militærvæsenet bør nedskæres med mindst 500 mill. kr., fortsætter det behandlingen af forslag til finanslov for det kommende finansår.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor).

Jeg skal lade dette forslag indgå i forhandlingen.

Oluf Pedersen: Det fremgår af betænkningen fra finansudvalget, at der har været samråd om dollarpræmieringen. Jeg vil ikke nægte, at for mig står det som en underlig handelsform med afgift på import og tilskud til eksport, og det foranlediger mig til at spørge: Hvornår er dollarpræmieringen blevet vedtaget af folketinget?

Jeg synes ikke, at der i den betænkning, der foreligger fra finansudvalget, er så meget som antydning af besparelser. Jeg synes, der skulle have været større besparelser; det gælder alle områder, og det gælder også de militære områder. Når der nu herom er stillet et forslag om motiveret dagsorden af kommunisterne, så beklager jeg det for så vidt og vil gerne sige, at jeg ikke synes, at kommunisterne er de rette til at stille forslag herom. Vi kunne vist have sparet adskillige millioner på de militære udgifter her i landet, hvis vi ikke havde haft nogen kommunister. Den bedste måde, hvorpå man kunne spare udgifter til militæret, ville være, hvis vælgerne på en valgdag sørgede for at udslette den kommunistiske repræsentation. Det tror jeg ville være det mest virknings-

fulde. Men jeg synes alligevel ikke, at det skal afholde os fra at foretage alle de besparelser, som der er nogen mening i; og det gælder bl. a. med hensyn til kasernebygget og hele driften af militæret.

Der er også andre steder, hvor der kan spares. Det gælder de meningsløse tilskud, og det gælder utvivlsomt også den lønudgift, som staten lidt efter lidt har fået. Der var i 1944—45 en udgift til lønninger og pensioner på 522 mill. kr. Siden den tid er pristallet steget med en trediedel og befolkningstallet steget med 10 pct. Det vil sige, at vi i dag efter prisforholdet og med den stigende befolkning skulle have en udgift til tjenestemandslønninger og pensioner på ca. 760—770 mill. kr., men det ses af betænkningen, at udgiften er steget ikke med de ca. 37—38 pct., som ville være det naturlige efter pristallet og befolkningstallet, men er steget med 188 pct., at den er steget ikke til 760—770 mill. kr., men til 1 425 mill. kr. i løbet af 10 år. Alene det sidste år er udgiften steget med 156 mill. kr., hvoraf kun den ene trediedel skyldes lønstigninger, medens resten skyldes stigning i antallet af tjenestemænd. Jeg synes, det er uhyggelige tal, som godt kan vække ærede medlemmer til eftertanke.

Så vil jeg gerne sige en ting med hensyn til statsfinansieringen og dens sugerør i nationalbanken. Jeg ser, sagen har været drøftet i finansudvalget, men det har almindelig offentlig interesse at få klarhed over, hvordan regeringens stilling er på disse områder. Jeg ved, det har været drøftet under forligsforhandlingerne, og at man der ikke nåede til enighed, men vi har ikke fået klar besked om, hvad der er regeringens stilling.

Jeg har på retsforbundets vegne gennem mange år advaret mod denne statsfinansiering. Det kan selvfølgelig kun glæde mig, at venstre og det konservative parti nu også er ved at blive klar over faren, men det er beklageligt, at de ikke var det, dengang de havde regeringsmagten. Spørgsmålet er nu, om den nuværende højtærede finansminister også er klar over det, for hvis han ikke er det, tror jeg ikke, man klarer valutavanskelighederne. Når man yder byggelån på nærved 2 milliarder kr., som kun giver ca. 30 mill. kr. i rente, svarende til ca. 1½ pct., rejser det spørgsmål sig naturligt, om disse

[Oluf Pedersen.]

obligationer er nedskrevet til deres reelle værdi, som jeg mener ligger på en trediedel af deres pålydende. Før man har foretaget en sådan nedskrivning, kan man ikke tale om overskud. Man har pålagt befolkningen store nye skatter for at forøge overskuddet, men jeg er bange for, at hvis det var gjort rigtigt op, havde der ikke været noget overskud, men tværtimod et underskud, og uafhængigt af, om man synes om det eller ej, er det givet, at hvis der er et underskud, skal det ud af verden.

Det for mig afgørende er, om finansministeren fremover vil finansiere byggeriet over nationalbanken. Jeg mener, at regeringen snart må være blevet klar over, at det er umuligt at skabe billig finansiering over nationalbanken uden at ødelægge landets pengevæsen. Var det muligt at gøre det, havde JAK-folkene ret, da de i sin tid hævdede det. Jo mere staten låner ud, jo mindre bliver der til privat finansiering. Der bliver ikke en øre mere til finansiering, fordi staten giver lån, medmindre man vil gå den vej at lave flere penge og derigennem ødelægge landets pengevæsen. De store billige statslån fører automatisk til den høje diskonto; man driver renten op, og det er højfinansien, der render med gevinsten. Det burde den høje regering være klar over. Den har ikke været klar over det, men jeg håber, den vil blive det. Derfor spørger jeg: Vil den højtærede finansminister bekræfte, at regeringen er klar over den fare, der ligger i finansiering over nationalbanken?

For ikke at blive misforstået vil jeg gerne sige, at jeg vender mig ikke imod overtrækket, kun imod et så stort overtræk, at det ødelægger pengevæsenet. Jeg er klar over, at der ikke her kan tales om et bestemt beløb; det er ikke noget, man kan udregne matematisk; man må lære af erfaringerne, hvor mange penge man kan tillade sig at sende ud i omsætningen uden at ødelægge pengevæsenet. Man må imidlertid være klar over, at seddelomløbet er afgørende for sedlernes værdi, selvom der ikke kan

nævnes noget bestemt beløb; det skifter efter forholdene. Man skal blot være klar over, at det er et bedrag med meget farlige konsekvenser at tro det muligt at have en billig statsfinansiering, uden at andre må betale gennem skatter eller uden at ødelægge landets pengevæsen.

A. Lyng: Det er en årlig tilbagevendende begivenhed, at man under finanslovforslagets behandling hører om de store årlige udgifter til Grønland, hvilket ganske naturligt vækker opmærksomhed også udenfor folketinget, ikke mindst i dagbladene. Det sker, at man møder folk, der stiller sig skeptisk, fordi de ikke kender baggrunden for disse udgifter. Jeg vil derfor gerne — for at sætte lidt kød på disse tørre tal i finanslovforslaget og til nærmere orientering for dem, der ikke kender forholdene i Grønland — fremdrage visse forhold, som måske kan give et indtryk af behovet for og nødvendigheden af at bevilge disse store beløb trods den økonomisk vanskelige situation i landet.

Den økonomiske situation i Danmark har medført, at 5 års planen for anlægs- og byggevirksomheden i Grønland i årene 1954—58 foreløbig ikke kan holde. Grønlandsdepartementet har ønsket at bruge gennemsnitlig ca. 24 mill. kr. årlig i løbet af 5 år, heraf noget mere i den første, noget mindre i den sidste periode, alt i alt ca. 120 mill. kr. Det store tal lyder voldsomt i vore øren, men jeg kan oplyse, at de anlæg, der kan opføres for pengene, efter sigende kun ville koste halvt så meget, hvis de opførtes hernede. Den nye landsdel ligger langt borte, og transporten er dyr, hvilket medfører, at anlægsbudgettet ikke kan blive billigere. Som formildende omstændighed kan det dog nævnes, at en stor del af pengene vender tilbage i form af lønninger til arbejdskraft og betaling for indkøbte materialer, medens værdierne bliver indenfor riget til gavn for befolkningen.

Allerede i fjor, da man ifølge 5 års planen havde brug for ca. 33 mill. kr., blev der

[A. Lynga.]

bevilget 20½ mill. kr. plus 1,7 mill. kr. i reserve; i år blev bevillingerne på grund af de forøgede vanskeligheder yderligere reduceret til 17 mill. kr. til anlægs- og byggevirksomhed. Af disse blev 2 mill. kr. afsat til tuberkulosesanatoriet i Godthaab, medens 15 mill. kr. foreslås fordelt til andre institutioner, til nye anlæg og til fortsættelse og færdiggørelse af de allerede igangværende arbejder.

Vi er taknemlige for den offervilje, disse årlige udgifter, så store de er i forhold til landsdelens indbyggertal, repræsenterer; vi har ved flere lejligheder givet udtryk for denne taknemlighed, og det vil jeg også gøre i dag. Jeg vil dog ganske ærligt sige, at jeg er ked af, at disse indskrænkninger af bevillingerne har fundet sted for Grønland ligesom for andre dele af Danmark, og at det for Grønlands vedkommende betyder forsinkelse af nyordningen; vi forstår dog fuldtud baggrunden derfor. Jeg vil dog gerne i forbindelse med omtalen af dette have lov til at påpege, at nedskæringerne og udsættelserne vil forårsage en del ravage, og jeg vil som dansk folketingsmedlem spørge, om det ikke er muligt at råde bod herpå, eventuelt ved særbevillinger.

Hvad skoleudgifterne angår, har man på grund af pengeknapheden koncentreret sig om en fortsættelse af de allerede igangværende arbejder i de enkelte større byer. Holsteinsborg og Egedesminde figurerer således i budgettet henholdsvis med 1,2 og 0,9 mill. kr., medens andre lige så påkrævede eller omtrent lige så påkrævede planer blev udsat.

Her vil jeg gerne fremdrage enkelte eksempler. Skoleforholdene i byen Jakobshavn er så utilfredsstillende, at afhjælpningen heraf efter min mening ikke må udsættes. Børneantallet er på grund af tilflyttere og på grund af naturlig vækst af befolkningen i de sidste 3 år steget med 50 pct., hvorfor lokalerne er blevet for små. Den 1. september 1954 var der således ca. 170 skolebørn på stedet, efter senere meddelelse 190 skolebørn, men kun tre klasseværelser, hvoraf det ene ikke er større end en almindelig mindre dagligstue. To klasser har derfor ikke gået i skole, jeg tror i 4 måneder efter sommerferien, medens to provisoriske lokaler er under indretning i den gamle, ikke me-

get egnede præstebolig. Da børnetallet stadig stiger, bliver pladsforholdene endnu mere utilfredsstillende i år, således at man ikke kan opfylde selv de mest elementære krav i undervisningsplanen om timetallene, skolehygiejne, materiel m. m. Hertil kommer, at arbejdsforholdene er yderst utilfredsstillende for lærerne. Da man ikke kan forvente, at den planlagte skolebygning kan blive bygget i den nærmeste fremtid, og da det tilsyneladende ikke er muligt på stedet at finde et rum, der kan egne sig som skolelokale, vil det være meget ønskeligt, om man allerede i år byggede en skolebarak med plads til to klasser. Jeg vil derfor spørge, om det ikke er muligt at etablere en særbevilling på ca. 100 000 kr. til dækning af udgifterne.

Forholdene i den driftige by Sukkertoppen er lige så vanskelige i skolemæssig henseende. Der er 230 skoleelever i en skole med fire normale klasseværelser, et lille midlertidigt lokale i et forhenværende katekethus, samt et rum på kirkeloftet med ikke altfor gode opvarmningsmuligheder, der bruges som undervisningslokale til danske børn. Der er stærk trang til at oprette parallelklasser, fordi de eksisterende lokaler ikke kan rumme tilgangen i år og bliver endnu mere utilstrækkelige til næste år. Også her er der planer om at bygge en ny skole, men sikkert ikke med udsigt til gennemførelse i nær fremtid. Der bør derfor efter min mening også her bygges en skolebarak allerede i år, eller der må skaffes et midlertidigt lokale til, inden det nye skoleår begynder.

Må jeg yderligere for at forklare, hvordan landet ligger, nævne, at der i den lille by Christianshaab går 70 skoleelever i en lille skole, der er beregnet til 20. I Upernavik er forholdene efter sigende lige så dårlige, om ikke værre. Hvorledes man har klaret sig med at bestride undervisningen på forsvarlig måde, skal jeg ikke kunne sige. Som lærer vil jeg sige, at det er ikke forsvarligt, og jeg kan endvidere sige, at udstedet Kangamiut, byerne Godhavn og Julianehaab, Angmagssalik og udstedet Arsuk med 300 indbyggere og 130 skolebørn også har store vanskeligheder, ikke alene med skolelokaler, men også med hensyn til lærere og lærerboliger.

Derudover skal jeg nævne, at det påbegyndte skolebyggeri i Godthaab er så godt

[A. Lyngs.]

som standset, uden at nogen kan sige, hvornår det kan blive fortsat, hvis de nuværende økonomiske vanskeligheder varer ved. Her vil jeg også gerne fremdrage, at elevtallet i børne- og kostskolerne i Godthaab er steget med 100 pct. i de sidste 4 år. I 1950 havde vi 220 elever, i 1954 var der 450, men samtidig har vi ikke fået tilsvarende udvidelser af lokaleforholdene, selvom vi har fået indrettet lokaler på loftet af seminariet og forstanderens lejlighed. Vi har nu 150 kostelever fra alle egne af Grønland mod 60 i 1950 og 80 elever i den danske skole mod 20 i 1950. Derudover stiger kostelev- og skoleelevtallet automatisk hvert år. Jeg kan f. eks. nævne, at vi får ca. 100 elever i den danske skole i det nye skoleår, 1955, til trods for at man hidtil udelukkende har taget dansktalende børn og har sagt nej til børn af grønlandske forældre, som ikke taler dansk. Flere af disse børn blev i år sendt til Danmark af deres grønlandske forældre for at gå i skole hernede.

Vi er nu så fremskredne i vore skole- og undervisningsplaner, at vi gerne skal oprette parallelklasser både i år og de følgende år i Godthaab, men skolelokaler, økonomiplads, elev- og lærerboliger mangler vi, og tilgangen til skolen må snart indskrænkes, hvis vi ikke får udvidet. Dette må ikke ske.

De nuværende elevhusforhold er under al kritik og har været det i mange år. Jeg vil derfor gerne, skønt jeg fuldkommen forstår den nuværende økonomiske situation her i landet, advare imod, at yderligere udsættelser finder sted, og henstille, at indskrænkningerne gøres så små som muligt. Vanskelighederne vil ellers hobe sig op til ubodelig skade for skoleundervisningen. Må jeg i denne sammenhæng påpege, at grønlandske kateketer ofte har meget utilfredsstillende logiforhold, og at navnlig de unge indkvarteres under forhold, der hemmer dem i deres arbejde og er sundhedsmæssigt utilfredsstillende, selvom vi aldrig har stillet store fordringer i den henseende. Vi er vant til at bo under små forhold; men hvis man ønsker, at arbejdet skal forbedres, må man tage dette forhold med i sine overvejelser om forbedring. Forbedringer er hårdt tiltrængte, og jeg tror heller ikke umulige, selv under økonomiske vanskeligheder.

Det billede, jeg nu har rullet op, er måske

lidt mørkt. Jeg vil derfor gerne i samme åndedrag sige, at vi også har lyse sider at fremvise, til trods for at man kan sige, at vi lige er begyndt med de egentlige forbedringer. Flere skoler er under bygning, og flere har gennemgået udvidelser og reparation. Vi har fået mange danske lærere derop, og disse har fået boliger. Deres og de grønlandske læreres gode arbejde kan vi allerede mærke deroppe; der er sket fremskridt i danskundskaber og almindelige kundskaber, og der er kommet flere fag i ungdomsskolerne. De danske lærere arbejder ikke alene i børneskolerne og i aftenskolerne, men også på anden måde i det kulturelle og folkeoplysningsmæssige arbejde.

På Hendes Majestæt Dronning Ingrid's og „Red Barnet“'s initiativ blev der oprettet børnehaver, som vi sætter forhåbninger til som et vigtigt led i at bibringe grønlandske børn god påvirkning og danskkundskaber i den alder, hvor de er særlig modtagelige. Energisk oplysningsarbejde gøres i de grønlandske radioudsendelser, ved bladudgivelser og trykning af grønlandssprogede bøger. Biblioteksvæsenet søges fremmet, læsestuer oprettes, og foreninger, der arbejder for oplysningens fremme ved foredragsvirksomhed, studiekredse, spejdervæsen, husmoderforeninger, sports- og afholdsforeninger, arbejder i befolkningen. Med andre ord: der arbejdes for tiden som aldrig før, både fra administrationens, de danskes og grønlændernes side.

Jeg sagde det sidste med adresse til enkelte aviser hernede, der ligesom søger at forklejne det grønlandske medarbejderskab under nyordningsarbejdet og efterlyser flere ydelser fra grønlandsk side. Jeg synes, at de viderekomne grønlændere arbejder efter evne i udviklingsarbejdet. Det er kun få, der har videre uddannelse, og de samme mennesker arbejder ofte i de forannævnte virksomheder og foreninger i forskellige distrikter langs kysten, foruden at de varetager politisk og socialt arbejde, der kræver meget. Flere slides hurtigt op på grund af manglende afløsning. Det er forresten bl. a. her — og ikke alene i de økonomiske spørgsmål — årsagen ligger til, at udviklingsarbejdet ikke straks kan blive effektivt, at „flertallet“ ikke er med, som man siger. Nyordningsarbejdet lider under manglen på tosprogede medarbejdere. De danske er ivrige

[A. Lyngø.]

nok, men kan ikke rigtig komme i forbindelse med befolkningen, fordi de ikke kan grønlandsk, og der er jo himmelvid forskel på det danske og det grønlandske sprog. Det meste af arbejdet må gøres ved hjælp af mellemløbet, de tosprogede grønlandere og danske, og de er altfor få for tiden. Selv flere større byer lider under manglen på ordentlige tolke; de mindre steder har som regel ingen.

Når jeg siger alt dette og således har lagt beslag på tingets tid, er det, fordi jeg synes, at der en gang imellem må gives en slags orientering om grønlandske forhold, også fra denne talerstol.

Vanskelige tider rider over Grønland i vor tid, en overgangstid, hvor vi som så mange andre tilbagestående folkeslag verden over forsøger at fremme udviklingen og forsøger at gå samme stykke vej i kulturudviklingen på kortere tid end andre, viderekomne folkeslag. Det er vor opfattelse, at denne udvikling, der nu søges iværksat i hurtigere tempo gennem nyordningen i Grønland, må føres videre så hurtigt, som det overhovedet er muligt uden at slå benene væk under grønlanderne.

Men det skal samtidig slås fast, at arbejdet foregår under store vanskeligheder, og det er meget let for tiden at kritisere grønlanderne under deres overgang til nye tider. Man skal ikke være særlig begavet for at kunne se de svage sider. Jeg siger dette, fordi kritikken ofte kan blive for villig til at pege på de svage sider, og fordi der — til trods for den goodwill, Grønland nyder i den danske presse — kan forekomme dårlige nyheder fra Grønland, nyheder, der kan fremkalde et ufordelagtigt indtryk henede og dermed også i udlandet.

Jeg vil derfor gerne slå fast, at den, der spejder efter åbenbare resultater i skole, folkeoplysning, tegn på befolkningens modenhed — kulturelt og økonomisk — så få år efter nyordningslovenes ikrafttræden, som regel vil blive skuffet. Det, der er sket, er, at rammerne er lagt, og at planerne er udarbejdet i store linier, men man er først nu så småt kommet i gang med det praktiske arbejde, og på flere områder er vi endda ikke kommet rigtig i gang på grund af økonomiske og arbejdskraftmæssige vanske-

ligheder; jeg hentyder hermed til skoleforholdene, som jeg lige har omtalt. Det, vi gør nu, er at gøre forarbejdet, at så sæden hos børnene og hos ungdommen, som det sker navnlig i byerne, endnu knap nok i udstederne. Det meste vil først gro i de næste generationer. Derfor må vi ikke udvise utålmodighed, hvis resultaterne af de nuværende bevillinger ikke skulle vise sig lige med det samme. Hvor har man iøvrigt set større resultater på så kort tid? Ingen steder, hverken i Danmark eller andre steder. Vi har ikke engang — bortset fra et par distrikter, der kan høre den svage Godthaab radio — fået radioen til hjælp i oplysningens tjeneste. Vi er et af de få folkeslag i verden, der endnu ikke har fået radioen til hjælp, og før det sker, må man ikke forlange for meget af os.

Det er derfor ikke med nogen glæde, vi ser, at der endnu i år 1955 ikke kan bevilges penge til forstærkning af Grønlands radio, således at hele den beboede del af Grønland kan få gavn af udsendelserne. Der er endda sket tilbageskridt i så henseende, idet man i 1954 har måttet standse transmissionerne af udsendelserne til visse distrikter, således at den nuværende rækkevidde af Grønlands radio yderligere er indskrænket. Jeg kan henvise til de mange protester, der i den anledning er udsendt i Grønland. Jeg vil derfor gerne bede regeringen om at overveje, hvorledes transmissionerne snarest kan genoptages, og hvorledes man, så snart de økonomiske forhold her i landet tillader det, kan føre planerne ud i livet med hensyn til opbygningen af Grønlands radio.

Og så vil jeg gerne have lov til, medens lejligheden er der under finanslovdebatten, lige at nævne, at man i Grønland er interesseret i mulig nedbringelse af de udgifter, den grønlandske befolkning må afholde til boligbyggeriet og reparationer. Det lyder måske underligt på baggrund af de store statstilskud, der ydes til boligbyggeriet — tilskud, som vi er den danske stat meget taknemlige for. Men boligbyggeriet er dyrt. Det er dyrt henede og endnu dyrere i Grønland; selv med de store statstilskud er det lidt hårdt for folk, der bor på steder med meget minimale indtjeningsmuligheder, at afholde udgifterne. Nu er det ikke meningen, at vi ønsker endnu

[A. Lynges.]

større statstilskud, men spørgsmålet er: Hvorledes kan man nedbringe byggeudgifterne?

Man har i Grønland den anskuelse, at grønlandske tømrere, der i tidligere tider blev meget anvendt, også til statsbyggeriet deroppe, og som efter vor mening er lige så gode til almindeligt boligbyggeri og har gode erfaringer, kunne anvendes mere. Disse grønlandske tømrere er for tiden ikke så mange, at de kan dække hele behovet; men ved fornuftig anvendelse kan de yde megen hjælp ved at overtage en stor del af arbejdet i stedet for som nu at blive anvendt til mindre reparationer og andre mindre væsentlige opgaver. Dette ville efter vor mening betyde besparelser, både for husbyggerne og for staten, der giver tilskuddene.

Så er der de grønlandske fiskere, fangere og andre ejere af de efterhånden mange motorbåde i Grønland, der må betale store reparationsomkostninger til statens værfter og beddinger, når der beregnes 10 kr. pr. arbejdstime pr. mand, der reparerer. Det er lidt rigeligt. Jeg tror, det er de højeste takster for arbejdsydelse i hele Danmark for samme slags arbejde — og de skal altså betales af de økonomisk svageste i Danmarks rige. Også her er spørgsmålet, hvorledes de uforholdsmæssigt store udgifter kan nedbringes. Jeg forstår, at det er et vanskeligt spørgsmål, fordi den tekniske organisation i Grønland gerne skal hvile i sig selv, økonomisk set, og ikke i vore tider kan undvære dyrt værktøj og delvis faglært arbejdskraft fra Danmark; men jeg vil bede regeringen om at undersøge, om der ikke er mulighed for nedbringelse af reparationsudgifterne.

Endelig vil jeg gerne, inden jeg slutter, fremdrage en ting, som det ærede medlem hr. Frederik Lynges og undertegnede et par gange tidligere allerede har nævnt her i folketinget, nemlig et ønske fra den grønlandske bestillingsmandsforening om at blive repræsenteret i lønningskommissionens udvalg.

Afdøde statsminister Hans Hedtoft gav det svar herpå under åbningsdebatten den 20. oktober i fjor, at da en direkte repræsentation ville få videregående konsekvenser,

fandt han det rigtigst, at man søgte at finde en eller anden form, hvorunder de grønlandske bestillingsmænd kunne få lejlighed til at gøre deres særlige synspunkter gældende. Jeg har nu — under mit besøg i Grønland i denne vinter — atter fået henvendelse fra hovedbestyrelsen for foreningen, som bad mig viderebringe ønsket om, at en sådan forhandling etableredes så tidligt som muligt, for at foreningen, i lighed med alle andre organisationer af statsansatte, kunne få lejlighed til at drøfte de spørgsmål, som de mener haster, med lønningskommissionen.

Finansministeren (Kampmann): Jeg forstod på finansudvalgets ordfører, det ærede medlem hr. Thestrup, at vi skulle vente med en egentlig drøftelse af finanslovsforslaget til tredje behandling, hvortil også ændringsforslagene stilles. Jeg er helt enig heri, og jeg skal derfor indskrænke mig til at besvare et par af de spørgsmål, der er rejst af ordførerne for de ikke udvalgsberettigede partier.

Jeg påhørte med stor interesse det ærede medlem hr. A. Lynges redegørelse for de grønlandske problemer. Det var jo ikke nye problemer; men jeg forstår godt, at det stadig er brændende problemer for de grønlandske repræsentanter her i tinget. Det glædede mig at høre, at det ærede medlem hr. A. Lynges var klar over, at når vi skal holde igen på udgifterne, kan vi heller ikke undgå at tage op til overvejelse, i hvilket omfang der kan holdes igen på udgifterne i Grønland. Det er klart, at besparelser her også vil udstrække den tid, det tager at få nyordningen gennemført i Grønland. Jeg forstod på det ærede medlem, at man var indstillet på i de tilfælde, hvor nye skoler ikke kunne opføres, at drøfte, om man kunne klare sig med en overgangsordning, barakbygninger el. lign.; og det var glædeligt at høre. Jeg har ved selvsyn i sommer set, hvor vanskelige forholdene er på mange punkter, særlig skole- og sygehusforholdene. Vi skal nu nøje kigge på de forhold, der er nævnt af det ærede medlem, og se, om vi kan hjælpe på nogle af punkterne. Men jeg gentager, at vi ikke kan undgå også for det grønlandske budgets vedkommende at lægge de besparelseshensyn til grund for vore

[Finansministeren.]

overvejelser, som vi må lægge til grund for de andre budgetters vedkommende.

Det ærede medlem hr. Oluf Pedersen spurgte, hvornår spørgsmålet om dollarpræmieringen var blevet behandlet her i tinget. Jeg kan gøre det ærede medlem opmærksom på, at dollarpræmieringen er hjemlet i vareforsyningsloven, og den ordning, vi har, er tiltrådt af vareforsyningsudvalget. Det ærede medlem fremførte iøvrigt en række pengepolitiske betragtninger, som jeg skal vende tilbage til under tredje behandling.

Det ærede medlem hr. Alfred Jensen har fremsat et forslag om motiveret dagsorden, som jeg skal anmode tinget om at stemme imod.

Bertel Dahlgaard: Det er jo aftalt mellem de i finansudvalget repræsenterede partier, at den endelige omtale af finanslovsforslaget og ændringsforslagene dertil skal udskydes til lovforslagets tredje behandling. Forholdet er jo det, at de finansielle følger af den lovgivning, der gennemførtes i sidste uge, og af den lovgivning, der vil blive gennemført i tilknytning hertil i løbet af de kommende 14 dage, endnu ikke foreligger for tinget som ændringsforslag. Jeg skal derfor for mit vedkommende vente til tredje behandling med at udtale mig nærmere om de herhenhørende spørgsmål.

Oluf Pedersen: Når jeg stillede dette spørgsmål om statskredit, havde det jo en årsag. Jeg gjorde det, fordi man siger og skriver, at når der ikke blev et firkantet forlig, skyldtes det ikke partiernes forskellige stilling til de foreslåede skatter, men dette, at regeringen opretholdt den billige statskredit i troen på statsfinansiering. Jeg tænkte mig, at det dog vist måtte være gået op for regeringen, at den gik ikke, og at det var den billige statskredits skyld, vi havde fået valutavanskelighederne. Det var den erkendelse, jeg havde håbet at høre udtryk for allerede nu fra den højtærede finansminister. Hvis man ikke er blevet klogere, kan man selvfølgelig ikke sige noget, men jeg går ud fra, hvis jeg ikke hører andet, at regeringen er blevet klogere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Alfred Jensen (se sp. 3009)

forkastedes med 108 stemmer mod 6; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Man gik derefter til afstemning om finanslovsforslaget.

§§ 1—31
vedtoges uden afstemning.

Finanslovsforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Forslaget går nu til fornyet behandling i finansudvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos bier og om foranstaltninger til biavlens fremme.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1906; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 213).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ordføreren (Chr. Thomsen): Jeg skal tildele mig at henvise til den afgivne betænkning, hvoraf det fremgår, at udvalget har holdt tre møder. Udvalget har særligt drøftet spørgsmålet om tiltetgørelse eller genanvendelse af emballage, der er brugt til udenlandsk honning. Udvalget har indhentet visse oplysninger hos den højtærede landbrugsminister angående dette spørgsmål, og disse oplysninger har udvalget fundet fyldestgørende.

Udvalget kan derefter enstemmigt anbefale lovsforslaget til vedtagelse uændret.

Landbrugsministeren (Smørum): Jeg takker udvalget for dets hurtige behandling af dette lille lovsforslag og for den enstemmige indstilling.